

אלבום תצלומים, שנחגלה בעליית

גג ירושלמית, ומשחזר את הטיוח בן

12 הימים שערכו משה שרת, אליהו

גולומב, דוב הוז ותלמידים אתרים

של גימנסיה הרצליה בחופש כסח

בשנת 1913 - שנה לפני המלחמה

גימנסיה הרצליה עם השלמתה: מימין נראים שרידי הכיגומים

לכל היהודים, העיר, שבה היתה ישיבת רבן יוחנן בן זכאי. היום היא כפר ערבי קטן, עם בתים בנויים מתבן וקש מעורב בחמר...

●...אחרי שתי שעות הגענו לאשדוד, אחת מחמש הערים הפלישתיות: עזה, עקרון, אשדוד, גת, אשקלון. ונזכרתי שוב בכל אותם הסיפורים המסופרים בתנ"ך על המלחמות עם הפלישתים ועל ארון-האלוהים באשדוד וכו' וכו'. גם אשדוד היא כפר ערבי קטן, שאין בו אף יהודי אחד. כשנכנסנו לאשדוד ירדנו מן העגלות והשתרענו על פני העשב לאכול ארוחת-צהריים...

באר-שבע:

● (יום ב') ב-11 בבוקר יצאנו מעזה לנסוע לבאר-שבע. הדרך מעזה לבאר-שבע היתה הרבה יותר יפה ורבת-גונים מהדרך הקודמת. כשנכנסו לבאר-שבע עמדו העגלות במיגרש אשר עלייד בית שרה-מחוז, והמנהל, בלוויית שני מורים, נכנסו אל הקימקאם (המושל תורכי) לבקש ממנו מקום לנסות את האוהלים. חיכינו רגעים אחדים, והנה יצאו הוודיעו לנו, כי הקימקאם מוזמן אותנו אליו אל ביתו לאכול וללון... (יום ג') אתמול לפני בואנו הוציא הקימקאם פקודה, שיגוקו היטב את כל הרחובות ואת החנויות, שהחייילים יהיו מוכנים ומסודרים יפה, וכי עומדים לבוא אורחים נכבדים מיפו. ואומנם, העיר יותר

לים המרתקים ביותר שנערכו אייפעם בארץ. הוא נמשך 12 ימים ובמהלכו הגיעו התלמידים עד אל-סלט, שבעברי-הירדן מיוזחה. יומן אותנטי של טיוח זה, ניהל ברוך בן-יהודה (אביה של בלשנית-העגה נתיבה בן-יהודה), תלמיד הכיתה השביעית באותם ימים, ומי שמאוחר יותר כיהן כמורה וכמנהל הגימנסיה הרצליה.

הנה כמה קטעים נבחרים מתוך יומנו של בן-יהודה: ●

יבנה:

● יצאנו יחד תשע עגלות וכי-70 מטיילים. הדרך הראשית לא היתה מעניינת, כי היא היתה הדרך הידועה לנו, שבה נוסעים לראשון לציון. אבל אנחנו לא סרנו

אל הכום תצומים מישפחתי, שמצאתי בביתי ב-ירושלים, כולל סידרה של תמונות, המשחזרות טיוח בן 12 ימים, שערכו תלמידי הגימנסיה הרצליה בחופש-פסח, 1913. בטיוח בו השתתפו תלמידי הכיתות השישית, השביעית והשמינית של הגימנסיה. בלטו בו מייסד ה"הגנה", אליהו גולומב, ראש-הממשלה לשעבר, משה שרת (או שרתוק), דוב הוז, משה מנוחין (אחיו של יהודי מנוחין), דודי יצחק קדמי-כהן ושאר הגימנויסטים הראשי-נים של ארץ-ישראל.

בדומה לתשתיות תרבותיות שונות, הרי שגם טיוח זה הניח את היסוד למסורת ארצישראלית של טיולים והכרת הארץ, שהתפתחה מאוחר יותר לסיורי הפלמ"ח ופולחן הכרת-הארץ של ילידי-הארץ לדורות השונים.

על התמורים לעבר

יפה מיתר הערים שביקרנו: אין בה אותן החרבות ואותם בתי-הקש אשר באשדוד ובעזה. הלכנו כולנו לראות את הבררות, שחפר יצחק וסתמום פלישתים... משם שבנו הביתה. כשעברנו על פני בית הפוליציה (המיטשה) עלינו על המדרגות ושרנו כולנו את ההימנון התורכי...

דביר:

● (יום ה') אתמול קמנו בשש בבוקר לנסוע: אנחנו על תמורים לחברון, והם בעגלות לעזה וליפו. התחילו ההכנות. תחילה נסעו הם. הפרידה היתה קשה מאד... הדרך מבאר-שבע לחברון היא כ-15 שעות-רכיבה על תמורים, ולכן אייאפשר להספיק כולה ביום אחד. נסענו אתמול 7 שעות עד שנטתה השמש לערב, והגענו לכפר ערבי הנקרא דהריה, וזוהי דביר העתיקה או קריית-ספר. ידוע הסיפור על דבר עותניאל בן-קנז, שעכסה בתו בתקיעה ממנו את העיר דביר עם גולות עיליות ועם גולות תחתיות... מבאר-שבע מתחילים כבר לעלות על הרכי יהודה הדרומיים. כמה יפה היא הסביבה, וכמה יפה הרכי בה! כולנו רכובים על תמורים, איש בצד רעהו, לבושים מיטפחות לבנות או כובעיקש על המיטפחות, ורוכבים לאט-לאט. השמש מחממת מאד, עור האף והידיים כבר נסדק...

חברון:

● (יום ה' ב-5 לפנות-ערב) אם הדרך מבאר-שבע לדביר היתה כליכך יפה, הדרך מדביר לחברון היתה יפה ממנה עשרות מונים. פשוט אין מילים בפי לתאר את כוח-הטבע לייצר תמונות כליכך נפלאות ומקסימות... בהתלהבות גדולה באנו לחברון, הבנוייה על צלע הר גבוה מאד. עוד מרחוק הראו לנו את שני המיגדלים של מערת המכפלה, ואת המיגדל הבנוי עלייד אש-לאברהם, ורושם המראה היה גדול. נכנסנו לחברון אל מלון. שתינו תה, אכלנו קצת ומיד הסתדרנו והלכנו לראות את העיר. ראשונה הלכנו אל מערת-המכפלה, מקום קברות אבוי תינו: אדם, אברהם יצחק ויעקב... בתוך הקיר יש חור, שלתוכו מטילים היהודים, הבאים להתפלל כאן, פיתקות עם בקשות שונות. הבטתי דרך החור הזה, אך כלום לא ראיתי...

לראשון-לציון, אלא נטינו לדרך אחרת, דרך חדשה, המר בילה ישר לעזה... אחרי כמה שעות באנו לנחל קטן. אמרו לי שהוא נחל שורק, הגוכר בתנ"ך... שם נחנו בערך כשעה, אחר-כך המשכנו את דרכנו הלאה. אחרי חצי שעה באנו ליבנה, זו הידועה כליכך בדברי ימינו, שהיתה בשעתה מרכז לאומה כולה, ושממנה יצאה תורה

* כפי שהובא בספר גימנסיה הרצליה, שראה אור בהוצאת גע"ה, ת"א.

לטיול זה, ולאותם שבאו בעיקבותיו, קדמה תוכנית לימודים מיוחדת, שהרכיב ה"ר כוגר והמורה רפאל סברדלוב. במהלכה למדו התלמידים גיאוגרפיה מתמטית, שהיתה מעין קורס מצומצם של קוסמוגרפיה, פטרוגרפיה, תורת האבנים, המינרלים, גיאולוגיה והידרולוגיה — לימוד שבשנים מאוחרות יותר, כונס תחת הכותרת "שיעור מולדת".

בחופש פסח תרע"ג (1913), השנה שבסופה סיים את לימודיו המחזור הראשון של הגימנסיה, נערך אחד הטיורי

* טיוח תלמידי הרצליה התפצל לשניים, מחצית בעג" לות ומחצית בחמורים. הם נפגשו בבאר-שבע, שם החליפו את כלי-רכבם.